STEUNPUNT IJSDUIKERSTRAAT, LEIDSCHENVEEN DEN HAAG

Utrecht, april 2003
Aedes-Arcares Kenniscentrum Wonen-Zorg
Daniëlle Harkes
Joost Heuvelink, Quara

Leidschenveen is een Vinexwijk bij Den Haag, ingeklemd tussen snelwegen, kantoorlocaties en de plaatsen Leidschendam, Nootdorp en Voorburg. Hier staat het steunpunt IJsduikerstraat; een mooi voorbeeld van een steunpunt als onderdeel van de woonzorgzone. De woonzorgzone is, net als de wijk zelf, nog in ontwikkeling. Het steunpunt draait al bijna twee jaar met succes. De doelgroepen zijn verstandelijk gehandicapten en ouderen die in de buurt van het steunpunt wonen.

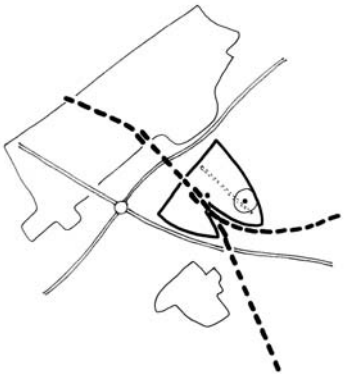

Figuur 1 Ten oosten van het kruispunt A4/A12 (Prins Clausplein) ligt de uitbreidingswijk Leidschenveen. Ontwikkeld door de voormalige gemeente Leidschendam en thans deel uitmakend van de gemeente Den Haag. In één van de eerst ontwikkelde woongebieden is een zorgsteunpunt opgenomen met nabij gelegen zelfstandige huurappartementen voor gehandicapten.

Korte beschrijving
Het steunpunt ligt naast vier woontorens van zes verdiepingen met 136 huurappartementen. Hier wonen, verspreid tussen de andere bewoners, 24 cliënten van de stichting Compaan en 40 ouderen met een zorgindicatie. De hoogste verdieping van de vier gebouwen is verbijzonderd. Hier zijn vier tweekamerwoningen gerealiseerd. Deze 16 woningen zijn speciaal voor de doelgroep, mensen met een verstandelijke handicap ontwikkeld.
De overige appartementen in de toren zijn driekamerwoningen. Het steunpunt heeft twee functies; ontmoetingspunt voor de bewoners en uitvalsbasis voor het zorgteam.
De stichting Compaan, een organisatie voor mensen met een verstandelijke handicap, realiseert sinds 1998 steunpunten verspreid door Den Haag met appartementen voor begeleid wonen in de directe nabijheid. Het beleid is gericht op realisatie van meer kleinschalige projecten. De bestaande gezinsvervangende tehuizen passen niet meer in de opvatting dat iedereen recht heeft op een eigen huishouden en eigen voordeur en zijn te weinig geïntegreerd in de wijk. De IJsduikerstraat is het eerste steunpunt dat samen met de ouderenzorg ontwikkeld is.
Het steunpunt is dagelijks geopend van tien uur 's morgens tot tien uur 's avonds. Tot een uur of vier zijn het vooral ouderen die het steunpunt bezoeken. Er is overdag een activiteitenbegeleider en gastvrouw werkzaam. De cliënten van Compaan hebben overdag hun werk of dagbesteding elders en hebben juist in de avonduren behoefte aan ontmoeting. Het is echter niet zo dat activiteiten gesloten zijn voor de andere doelgroep. Maar er is ook geen verplichting tot mengen. Ouderen en anderen uit de buurt die zich aangesproken voelen tot de activiteiten zijn ook welkom.
Het zorgteam van het steunpunt werkt voor alle cliënten en doet ook de ongeplande zorg voor beide groepen. Er is 24 uur per dag iemand aanwezig op het steunpunt. Daarnaast wordt reguliere thuiszorg door een team van de thuiszorgorganisatie Horst en Vlietstreek gegeven. Over en weer wordt zorg verdeeld gericht op zorg op maat voor de cliënt en een efficiënte inzet van personeel. Doordat er samen kantoor wordt gehouden verloopt de verdeling soepel.

foto 1
De straat met laagbouw woningen, komend vanuit een van de woontorens. Op de kop van het woningblok zijn twee eengezinswoningen samengevoegd voor het onderbrengen van de steunpuntfunctie.

Proces
Leidschenveen hoorde bij de gemeente Leidschendam. Leidschendam had als ambitieniveau om de nieuwe wijk te maken tot een 'Sociale Vinex''. In vroeg stadium zijn toen alle sociale partijen uitgenodigd om daar samen invulling aan te geven.
Door de overgang van Leidschenveen naar Den Haag in 2002 is dit proces met horten en stoten gegaan. Een flink aantal sociale partijen hebben Leidschenveen als werkgebied. Voor een deel kwamen er dus hele nieuwe spelers in het veld. Ook de betrokkenheid van de gemeente Den Haag was in eerste instantie niet zo groot als die van de gemeente Leidschendam. Inmiddels is de wethouder Welzijn van Den Haag zeer enthousiast.
De ontwikkeling van de woonzorgzone in Leidschenveen wordt nu getrokken door de samenwerkingsorganisatie Zorgvernieuwing Haaglanden (Z*h*); een samenwerkingsverband tussen de KVV Den Haag en de Zorggroep Horst en Vlietstreek. Er komt een multifunctioneel gebouw All4one in het centrumgebied met woonzorgfaciliteiten voor ouderen en welzijnsvoorzieningen voor alle bewoners van Leidschenveen. Verder komen er verspreid door de wijk een aantal kleinschalige steunpunten met groepswonen voor verschillenden doelgroepen; dementerenden, verstandelijk gehandicapten en psychiatrie. In dit eerste steunpunt IJsduikerstraat werken Compaan en Z*h* samen.

foto 2
De drie woontorens met huurappartementen in een ruim plantsoen. Links (niet zichtbaar) het steunpunt.

Locatie
Het steunpunt grenst aan de kavel met de vier appartementengebouwen. Achter de torens ligt een waterpartij. De inrichting van de omgeving is niet ideaal. De bedekking van de paden en taluds is niet afgestemd op de doelgroep.
Wat de voorzieningen betreft voldoet de omgeving aan het beeld van een Vinexwijk. Er zijn geen winkels in de buurt, geen cafés en zelfs geen brievenbus. Wel is er een bushalte in de buurt.
De ligging los van de appartementengebouwen heeft voor- en nadelen, vinden de initiatiefnemers. Als het steunpunt in de plint van één een van de flats zou zitten, is er het risico dat bewoners van die flat het steunpunt gaan claimen als van hen. Nu moeten mensen echt de deur uit om naar het steunpunt te gaan. Ze komen niet in hun kamerjas. Anderzijds kan bij toenemende mobiliteitsproblemen de afstand te groot worden. Maar hier is nu nog

geen sprake van. Voor het personeel is het geen probleem dat zij buitenom naar de appartementen moeten. Het is een veilige wijk

Het uiterlijk van het steunpunt is niet erg opvallend. Het steunpunt is gerealiseerd in de twee kopwoningen van een rij eengezinswoningen. In de eerste plannen zouden in de twee woningen 5 individuele appartementen voor de cliënten van Compaan gerealiseerd worden. Later is besloten om daar het steunpunt te huisvesten en voor de cliënten appartementen in de vier appartementsgebouwen te huren.
Om de bijzondere functie van het woonhuis te benadrukken is door een kunstenaar een gevelversiering ontworpen. Op twaalf panelen zijn IJsduikers te zien tegen een kleurrijke achtergrond.
Bij binnenkomst sta je al direct midden in het Steunpunt. Dit maakt de entree laagdrempelig. Het is of je via de achterdeur bij de buren binnenstapt.
Op de begane grond zijn de ontmoetingsruimtes. Er is een besloten huiskamer en een ruimte die groter is en gebruikt wordt als eetzaal en activiteitenruimte. Verder zijn er toiletten, een badkamer en een keuken. De keuken beschikt over een aparte toeleveringsingang en is geschikt voor het opwarmen en verdelen van koelverse maaltijden. De keuken voldoet aan de HACCP-eisen.
Het steunpunt bestaat uit twee verdiepingen. Op de begane grond zijn de ruimtes voor ontmoeting. Op de eerste etage wordt gezamenlijk kantoor gehouden door Compaan, *Zh*, de huismeester van de woningcorporatie en Thuiszorg Horst en Vlietstreek. Ook de ouderenwerken van het lokaal welzijnswerk houdt hier kantoor. Dit is een sterk punt; de lijnen zijn kort en dat bevordert de samenwerking.

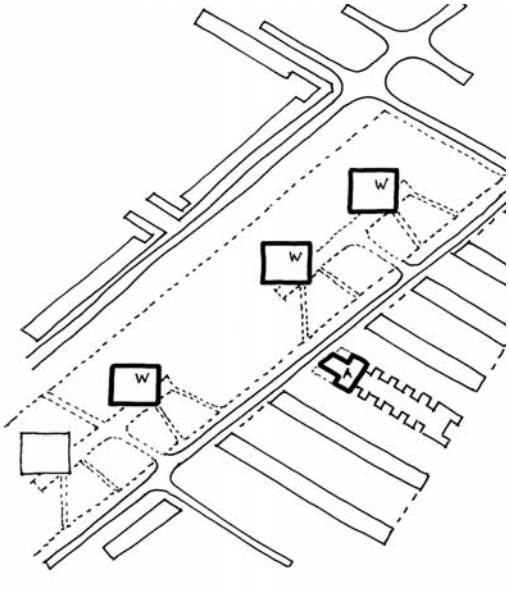

Figuur 2 Herkenbaar zijn vier van de vijf middelhoge woontorens (W). Deze zijn voor de huursector opgezet. Aan de zuidelijke zijde liggen laagbouwwoningen. Aan de kop van één van deze stroken zijn twee woningen als zorgsteunpunt ingericht (A). De afstand tot de huurappartementen is maximaal 150 meter. Oorspronkelijk opgezet (en ook gebouwd) voor 4 tot 5 bewoners waarbij de buitenzijde van het bouwvolume gelijk was aan die van de patiowoningen. In een laat stadium is de functie gewijzigd naar zorgsteunpunt voor meerdere woningen.

Organisatie
Steunpunt IJsduikerstraat is het eerste gemengde steunpunt van Compaan. De meerwaarde van de samenwerking is dat de openingstijden van het steunpunt ruimer kunnen zijn. Andere steunpunten van Compaan zijn vaak overdag niet open. Ook lukt het dan vaak niet om per steunpunt de 24 uurs aanwezigheid te realiseren. Op verzoek van de ouderenzorg is de personele formatie bij de Compaan ondergebracht. Dit vanwege de ervaring met steunpunten.
De Compaan realiseert de personele formatie. Voor 45 cliënten wordt 9 fte ingezet. Met de vorming van een integraal wijkteam was de bedoeling deskundigheid uit de ouderenzorg en de gehandicaptenzorg te combineren. Dit is bij aanvang niet gelukt. Vanuit de betrokken ouderenzorginstellingen was niet voldoende gekwalificeerd personeel voor niet nieuwe initiatief te mobiliseren. Gevolg hiervan is dat bij aanvang nagenoeg al het personeel afkomstig is van de Compaan of is nieuw aangetrokken, met soms wel ervaring in de ouderenzorg. Compaan is verantwoordelijk voor het management van het steunpunt *Zh* levert

een bijdrage aan de personele kosten. Een stuurgroep van Compaan en Zh coördineren de samenhang. Vanuit *Zh* wordt het team ondersteuning geboden door een zorgbemiddelaar en zorgmanager van de thuiszorgorganisatie.

foto 3
De grote kamer op de begane grond, welke gebruikt wordt om overdag de maaltijden de nuttigen. (voornamelijk cliënten uit de ouderenzorg. In de avond maken beide categorieën gebruik van deze ruimte.

Oppervlakte
In onderstaande tabel worden de netto, tarra en bruto-oppervlakken van het servicecentrum opgesomd. De begane grond is voor het ontmoeten en samenkomen voor de twee doelgroepen. Opvallend is het relatief grote oppervlak voor wanden bij dit servicecentrum.

Steunpunt IJsduikerstraat

	Begane grond	opp
Netto	Subtotaal 124 m²	
1.	Ontmoetingsruimte	56 m²
2.	Huiskamer	27 m²
3.	Toiletten, douche, was	14 m²
4.	Keuken	20 m²
5.	Berging	7 m²
Tarra	Subtotaal 44 m²	
6.	Hal, schacht, trap	18 m²
7.	Wanden	26 m²
	Totaal bruto begane grond	**168 m²**

	Verdieping	Opp.
netto	Subtotaal 86 m²	
1.	Kantoor leiding	14 m²
2.	Kantoor zorgbemiddelaar	20 m²
3.	Kantoor begeleiders	27 m²
4.	Kamer slaapwacht	13 m²
5.	Kopieerruimte	5 m²
6.	Toilet, douche	5 m²
7.	Kasten	2 m²
Tarra	Subtotaal 37 m²	
8.	Hal, trap, techniek	14 m²
9.	Wanden	23 m²
	Totaal bruto verdieping	**123 m²**

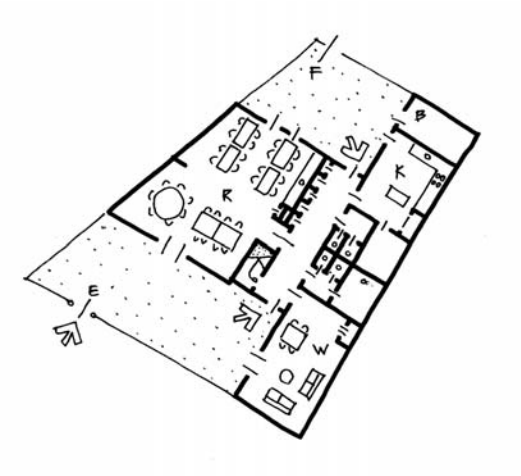

Figuur 3. De begane grond met linksonder de patio die toegang geeft tot het zorgsteunpunt (E). Bij binnenkomst ligt aan de rechterzijde de besloten huiskamer (W). Aan de linkerzijde de activiteitenruimte waar tevens de gezamenlijke maaltijden genuttigd worden (R). Daarnaast zijn er op de begane grond een invalidentoilet, een keuken (K), een berging (B) en een stalling voor fietsen in de tweede patio (F).

Figuur 4. Op de verdieping zijn kantoor functies (K) ondergebracht in de voormalige twee tweekamerappartementen. Eén van de kamers heeft een gebruik voor de slaapwacht (S).

Financiering

Steunpunt en woningen zijn ontwikkeld door en eigendom van de woningbouwcorporatie WoonInvest. Compaan huurt het steunpunt en appartementen voor hun cliënten van de corporatie. Compaan verhuurt door aan hun cliënten. De 55-plussers huren wel rechtstreeks van WoonInvest. Tussen *Zh* en WoonInvest zijn afspraken gemaakt over de woningtoewijzing.
De inrichting van het steunpunt kostte € 200.000,- onder meer door het (onnodig, doch voorgeschreven) hoge uitrustingsniveau voor de keuken. Deze kosten zijn in een keer afgeschreven door onder meer een bijdrage van de Woonzorgstimuleringsregeling van VROM/VWS.

De kosten voor huur en exploitatie van het steunpunt en de personele lasten worden grofweg gedeeld door Compaan en *Zh*. Voor de ouderenzorg doemt er een probleem op in 2004. In 2002 kon het project nog gefinancierd worden vanuit de extramurale verzorgingshuismiddelen. Voor 2003 zijn er afspraken met het zorgkantoor dat het project valt onder de zorgvernieuwingsgelden maar voor 2004 zijn de kosten nog ongedekt. Bestaande regelingen houden op te bestaan en er zijn nog geen nieuwe regelingen die uitzicht bieden of structurele financiering.

Kostenoverzicht Steunpunt IJsduikerstraat 2002 (in euro's)			
Huur en servicekosten	**Totaal**		**28.552**
Exploitatie	voedingsmiddelen	68.099	
	energie	22.022	
	huishouding	7.394	
	kantoor	4.872	
	(tele)communicatie	5.961	
	overigen	25.960	
	Totaal		**134.308**
Personele lasten	Team steunpunt	190.733	
	Management	33.008	
	Huishoudelijk	16.190	
	ORT	19.569	
	Sociale kosten	70.333	
	Andere pers. kosten	14.990	
	Totaal		**344.823**
Totaal 2002			**507.658**

foto 4
De entree naar het steunpunt. De grote kamer links in het bouwvolume en de huiskamer aan de rechterzijde (laagbouw). Op de verdieping de kantoren en de aangebrachte panelen met ijsduikers